

Pesachim Sources 18

צל"ח מסכת פסחים דף ה עמוד א

ולקמן דף ס"ג [ע"א] ראיתי להרמ"ז [בספרו קול הרמ"ז] דלהכי לא לקי שוחט פסח על החמץ שמונים, שהרי תרי לאוי כתיבי, משום דחד מינייהו לדרשא דרבא קאתי למדרש מיניה איסור חמץ בערב פסח. ולפי זה בלא"ה ניחא מה שהביא רבא קרא המאוחר, דמסתמא קרא קמא לגופיה אתי לאסור שחיטת הפסח על החמץ, וקרא בתרא דמיותר דרש מיניה רבא לאיסור חמץ בארבעה עשר.

רש"י שמות פרשת בא פרק יב פסוק טו

אך ביום הראשון תשבתו שאר - מערב יום טוב, וקרוי ראשון לפי שהוא לפני השבעה, ומצינו מוקדם קרוי ראשון, כמו (איוב טו ז) הראשון אדם תולד, הלפני אדם נולדת, או אינו אלא ראשון של שבעה, תלמוד לומר (שמות לד כה) לא תשחט על חמץ, לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים:

תוספות מסכת פסחים דף מו עמוד א

לא תקרא לה שם עד שתאפה - שאם היה קורא לה שם לא היה יכול לאפותה ולא לשורפה דאין שורפין קדשים ביום טוב כדיליף בבמה מדליקין (שבת כד:) והיינו נמי טעמא הא דתנן התם אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב ותימה בשלמא פסול קודש אין שורפין ביום טוב שאין יכול להנות ממנה בשעת שריפה אבל תרומה טמאה שיכול להנות ממנה בשעת שריפה אמאי אין שורפין כמו שמותר להדליק בשמן של חולין להנאתו כך ישרוף תרומה טמאה להנאתו וכי מפני שמצוה לשרוף מיגרע גרע ותירץ ריב"א דשמן של חולין מותר להדליק להנאתו כמו שמותר לאכול אבל תרומה טמאה דאסורה בכל ההנאות נמצא שההבערה אינה להנאה אלא לשם מצות שריפה אלא שהתורה לא הקפידה אם יחנה ממנה בשעת שריפה לכך אין דוחה יום טוב כשאר שריפת קדשים מידי דהוי אנדרים ונדבות למ"ד אין קרבים ביום טוב (ביצה דף יט.) אף על פי שיש בהן היתר לאכילת אדם כיון דעיקרו לגבוה וכהנים משולחן גבוה קזכו אסור לשוחטן ולמ"ד קרבים קסבר עיקר שחיטה לצורך אדם אבל שריפת תרומה טמאה אינה לשם הנאה מדאסר כל שאר הנאות אלא ודאי לשם מצות ביעור הוא ור"י פי' דודאי מותר לשרוף ביום טוב תרומה לצורך אוכל נפש דלא שייך למימר משולחן גבוה קא זכו אלא דגזרינן לצורך אטו שלא לצורך דשלא לצורך אסור מן התורה דגמרינן מקדשים שאין שורפין ביום טוב.

שו"ת בית הלוי חלק א סימן טז

יחקור במלאכת הבערה שלא לצורך אוכל נפש אי אסורה ביום טוב מדאורייתא או לאו: במסכתא פסחים דף ה' אמר רבא ש"מ מדר"ע תלת ש"מ הבערה לחלק יצאת וכתב רש"י מדקרי לי' אב מלאכה והתוס' כתבו בשם הריב"א דלמ"ד דס"ל הבערה ללאו יצאת ליכא לאיסור הבערה כלל ביום טוב ואפי' שלא לצורך כלל מותר וכן כתבו התוספות בביצה דף כ"ג ד"ה ע"ג חרס יעו"ש. ולכאורה נראה דזה תלוי ג"כ במחלוקתן של הראשונים ז"ל בדינא דשבייתת עבד אי נוהג ביום טוב דהרמב"ן בספר תורת האדם הביא בשם בעל הלכות גדולות דגם ביום טוב מצווה על שבייתת עבדו וכתב על זה הרמב"ן דלא ידע מנין לו זה דכיון דהוי גזה"כ בשבת מנ"ל לאסור ביום טוב שאין למדין קל מחמור להחמיר עליו והרשב"א בעבודת הקודש כתב בפשיטות כבה"ג דשבייתת עבד נוהג ביום טוב. ועיי' בב"י סי' תצ"ה שהביא ג"כ מחלוקת הפוסקים במחמר ושבייתת בהמה אי נוהג ביום טוב וטעמם של המחמירין הנראה פשוט דס"ל דאע"ג דלא נזכר בפסוק דאסורין גם ביום טוב מ"מ כיון שאסרתן התורה בשבת ידעין מזה דהוי מלאכה ושוב נכללין ממילא בעשה דשבתן או בלא תעשה כל מלאכה דכתיבא ביום טוב. והמתירין ס"ל דאינם נכללין בשם מלאכה ורק בשבת דכתיבא להדי' אסורה אבל לא ביום טוב. וא"כ נראה לכאורה דלהאוסרין במחמר ושבייתת עבד ביום טוב ה"ה דס"ל דהבערה אסורה ביום טוב גם אליבא דמ"ד דס"ל דהבערה ללאו יצאת ולפי"ז מדברי בה"ג שהביא הרמב"ן ראי' דלא כריב"א כן ה' נראה לכאורה. אמנם אחרי העיון זה אינו ונוכל לחלק ביניהם דאינם תלויים זה בזה כלל. דגם המתירין שבייתת עבדו ומחמר מ"מ יוכלו לסבור כדעת רש"י דהבערה אסורה ביום טוב ושאינו הני דלא הוי כלל מלאכה ואי לא כתבינהו להדי' לא היינו אוסרין אותם אפי' בשבת ומש"ה ס"ל דאע"ג דמצינו דאסורין בשבת מ"מ אין לאוסרן ביום טוב אבל הבערה הא גם אי לא הוי כתיב לא תבערו היינו אוסרין בשבת וכדאיתא בשבת דף ע' הבערה בכלל היתה כו' והא דכתבה התורה לא תבערו לא באה לאסור הבערה רק אדרבה באה להקל עליו ולהוציאו מידי חיוב מיתה ולאוקמא רק בלאו ושפיר י"ל דביו"ט הוי בכלל הל"ת דלא תעשה כל מלאכה. וגם להיפוך נוכל לומר דגם מדברי בה"ג דאוסר שבייתת עבדו ומחמר אין סתירה להריב"א דהא יש לומר דאע"ג דכל מה שאסרה התורה נכלל בשם מלאכה מ"מ הבערה שאני דכתיב לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת ומדכתיב ביום השבת אימעוט יום טוב דבשלמא למ"ד

הבערה לחלק יצאת צריך לכתוב ביום השבת למעט יום טוב דאין בו חילוק מלאכות וכמו דאיתא במכות דף כ"א חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ליו"ט ופרש"י שם הטעם דהא כתיב ביום השבת וא"כ למ"ד דס"ל הבערה ללא יצאת וכתוב ביום השבת ס"ל להריב"א דממעטין מיניה יום טוב דאין בו איסורא כלל. ועי' בתוס' ביצה דף כ"ג ד"ה ע"ג חרס ומלשונם משמע דטעמם הוא דלמ"ד הבערה ללא יצאת אינו בכלל מלאכה וממילא אין לנו לאוסרה ביום טוב וא"כ חולקים על בעל ה"ג אבל מ"מ הא י"ל ג"כ כמש"כ דגם בה"ג ס"ל כריב"א וכמו שכתבנו:

קובץ שעורים פסחים אות יג

(יג) [דף ה' ע"ב] מ"ש תוס' בשם ריב"א דלמ"ד הבערה ללא יצאת בשבת לא ילפינן יום טוב משבת. וכן כתב הרמב"ן לענין שביתת בהמתו דכתיב בשבת. ובטורי אבן שילהי חגיגה הקשה מהכנה דרבה דילפינן יום טוב משבת. וכן יש להקשות מהבערת בת כהן דילפינן יום טוב משבת, סנהדרין ל"ה, וכן לענין בית המקדש - רפ"ב דשבועות - ופירש"י משום דיו"ט איקרי שבת. וי"ל דכל הני שאני דהן בכלל מלאכה, דלמ"ד מוקצה, דאורייתא לוקה משום מלאכה, פסחים מ"ז, וכן שריפת בת כהן ובנין בית המקדש הן בכלל מלאכה ובזה אין חילוק בין יום טוב לשבת דביו"ט נמי כתיב ל"ת כל מלאכה, אבל הבערה למ"ד ללא יצאת, ושביתת בהמתו אינן בכלל מלאכה, אלא איסור אחר הן דכתיבי גבי שבת, ואין למידין קל מחמור להחמיר עליו, ונראה דה"ה בתחומין למ"ד דאורייתא בשבת, אבל ביום טוב אינו אלא מדרבנן, דתחומין אינו איסור מלאכה, ומה"ט לא הותרו ביום טוב מפני אוכל נפש כמו טילטול מוקצה דשרי באוכל נפש דמוקצה היא בכלל מלאכה ולא כן תחומין, מיהו דעת הרמב"ם נראה, דשריפת ב"כ אינה בכלל מלאכה ומ"מ אסורה גם ביום טוב, אמנם לפי מ"ש רש"י הטעם דיו"ט נמי איקרי שבת אין חילוק, דכל הני דכתיבי בשבת קאי גם איו"ט ובגמ' ביצה ל"ו - משמע דגם ביום טוב תחומין דאורייתא כמו בשבת.

רמב"ן ויקרא פרשת אמור פרק כג פסוק ז

(ז) כל מלאכת עבודה - אפילו המלאכות החשובות לכם עבודה וצורך, שיש חסרון כיס בבטלה שלהן כגון דבר האבד, כך הבנתי מת"כ (פרשה יב ח) דקתני יכול אף חולו של מועד יהא אסור במלאכת עבודה וכו', לשון רש"י. ואינו נכון כלל, כי מה טעם שיאמר הכתוב לא תעשה מלאכת דבר האבד, ויבאו שאר המלאכות מק"ו, וא"כ ראוי שיאמר אף בשבת כן. ועוד שא"כ הרי חולו של מועד רמז בתורה שמותר בדבר האבד, והם אמרו (חגיגה יח א) לא מסרה הכתוב אלא לחכמים, שאין בתורה רמז איזו מלאכה מותרת ואיזו מלאכה אסורה. ולשון "עבודה" כולל הוא כל המלאכות והשמושים, עובד אדמתו ישבע לחם (משלי יב יא), ועבדך שש שנים (דברים טו יח), ועבדת את אויביך (שם כח מח), ואינו משמש בשום מקום בדבר האבד בלבד שאם לא תעשה היום לא תעשה למחר. אבל פירוש "מלאכת עבודה", כל מלאכה שאינה לצורך אוכל נפש, כענין שנאמר ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך (שמות כ ט), ובכל עבודה בשדה (שם א יד), ונעבדתם ונזרעתם (יחזקאל לו ט), וקין היה עובד אדמה (בראשית ד ב), ומלאכה שהיא באוכל נפש היא מלאכת הנאה לא מלאכת עבודה. וזה מתבאר בתורה, כי בחג המצות שאמר תחילה (שמות יב טז) כל מלאכה לא יעשה בהם, הוצרך לפרש אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, ובשאר כל ימים טובים יקצר ויאמר כל מלאכת עבודה לא תעשו, לאסור כל מלאכה שאינה אוכל נפש ולהודיע שאוכל נפש מותר בהן. ולא יאמר הכתוב לעולם באחד מכל שאר ימים טובים "כל מלאכה" ולא יפרש בהם היתר אוכל נפש, כי "מלאכת עבודה" ילמד על זה. אבל בפרשת כל הבכור (דברים טז ח) בחג המצות אמר, וביום השביעי עצרת לה' אלהיך לא תעשה מלאכה. והטעם, מפני שכבר התיר בו בפירוש אוכל נפש ולא הוצרך לאמר בו "כל מלאכת עבודה", והזכיר "מלאכה" סתם ולא אמר "כל מלאכה" כמו שנאמר בשבת (לעיל פסוק ג) ויום הכפורים (להלן פסוק כח), הכונה לא תעשה מלאכה אשר הזהרתיך עליה. וכתב רבי חננאל, כל מלאכת עבודה, מגיד שאינו מתיר אלא במלאכת אוכל נפש כדכתיב בענין הזה במקום אחר, וביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם, ומפני שמזכיר שם "כל מלאכה" הוצרך לפרש אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. פירוש "מלאכת עבודה" מלאכה המשתמרת לעבודת קנין כגון זריעה וקצירה וחפירה וכיוצא בהם, אבל אוכל נפש אינה מלאכת עבודה, זה לשונו:

והברייתא שבת"כ (פרשה יב ה - ח) כך היא שנויה בנוסחאות המדוקדקות, כל מלאכה לא תעשו, הרי זה בא ללמד על ימי מועד שהן אסורין במלאכה, יכול יהו אסורין בכל מלאכת עבודה, תלמוד לומר הוא, הוא אסור בכל מלאכת עבודה ואין ימי מועד אסורין בכל מלאכת עבודה דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר מה תלמוד לומר אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש, אם לענין ימים טובים הרי כבר ימים טובים אמורים, א"כ למה נאמר אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש, אלו ימי מועד שהן אסורין בעשיית מלאכה, יכול יהו אסורין בכל מלאכת עבודה, תלמוד לומר הוא וכו'. ופירושה, שר' יוסי הגלילי דורש לא תעשו אלה מועדי ה' (להלן פסוקים לו לז), לומר שהכתוב אוסר עשייה במועדי ה' כולם. יכול שיהו כולן שוין באיסור ויאסרו בכל מלאכת עבודה כראשון ושמיני, ונדרוש כל מלאכת עבודה לא תעשו אלה מועדי ה', שהמקרא נדרש לפניו ולפני פניו, מיעט הכתוב עצרת היא כל מלאכת עבודה לא תעשו, שמיני

עצור בכל מלאכת עבודה ואין חולו של מועד אסור כמוהו בכל מלאכת עבודה אלא במלאכה בלבד, שאמר "לא תעשו", ולא הזכירה הכתוב ולא רמז לה כלל ומסרה לחכמים. ולפי גרסת רש"י ג"כ כך היא מתפרשת: והברייתא הזו היא שנויה בגמרא חגיגה (יח א), דקתני כל מלאכת עבודה לא תעשו, לימד על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה דברי רבי יוסי הגלילי, רבי עקיבא אומר וכו'. ושם שנו עוד, מה שביעי אסור אף ששי אסור, אי מה שביעי עצור בכל מלאכה אף ששי עצור בכל מלאכה, תלמוד לומר השביעי, שביעי עצור בכל מלאכה ואין הששי עצור בכל מלאכה, שלא מסרן הכתוב אלא לחכמים וכו'. שנו בגמרא "בכל מלאכה", ושנו בת"כ "בכל מלאכת עבודה", שתפסו להם במדרש לשון הכתוב, שאין לומר ביום טוב "בכל מלאכה" אלא "בכל מלאכת עבודה", ושניהם לדבר אחד נתכוננו שיו"ט אסור בכל מלאכת עבודה וחולו של מועד אינו אסור בכל מלאכת עבודה אבל אסור הוא בכל מלאכה שלא נתפרשה בתורה, ומסרה הכתוב לחכמים. ובספרי (ראה קלה) רבי ישמעאל אומר, לפי שלא למדנו שימי מועד אסורין במלאכה, תלמוד לומר ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת (דברים טז ח), מה שביעי עצור אף ששי עצור, אי מה שביעי עצור בכל מלאכה אף ששי עצור בכל מלאכה, תלמוד לומר השביעי, שביעי עצור בכל מלאכה ואין הששי עצור בכל מלאכה. וגם זו כפי השיטה שאמרנו. הרי הארכנו בעניני הברייתות השנויות בענין הזה להעלות דברי רז"ל עם הפירוש הברור והנכון מה שאמרנו בכתובים האלו:

ועם כל זה מצאתי קושיא על דברינו, מברייתא השנויה בספרי (פנחס קמז). כל מלאכת עבודה לא תעשו (במדבר כח יח), מגיד שאסור בעשיית מלאכה, מנין להתיר בו אוכל נפש, נאמר כאן מקרא קדש ונאמר להלן (שמות יב טז) מקרא קדש, מה להלן להתיר בו אוכל נפש אף כאן להתיר בו אוכל נפש. ונראה לי כי "עבודה" אצל רבותינו ז"ל טורח ועמל שאדם עובד בו לאחר, מלשון עבודת עבד (ויקרא כה לט), עבד עבדים יהיה לאחיו (בראשית ט כה), עבדו את כדרלעומר (שם יד ד), וכן עבודת עבודה ועבודת משא (במדבר ד מז), עבודת כל טורח שבאהל ועבודת משא בכתף. ואם כן, היה באפשר שמלאכות קלות שאדם עושה להנאת עצמו מותרת ואף על פי שאינה אוכל נפש, ושיהיה אוכל נפש מרובה שהשמש עובד בו לרבו אסור. ועל כן שאל, מנין שההיתר הזה הוא באוכל נפש עד שנתיר כל אוכל נפש אפילו בטורח, ונאסור כל שאר המלאכות שאפילו הקלות שבהם מלאכת עבודה איקרו, תלמוד לומר מקרא קדש לגזירה שוה ששם באה כל מלאכה לאיסור וכל אוכל נפש להתיר. וראיתי במכילתא (בא ט) דתני אך אשר יאכל לכל נפש (שמות יב טז), כל אוכל נפש דוחה י"ט ואין כל עבודה דוחה י"ט. ויהא מקצת אוכל נפש דוחה שבת, והדין נותן, ומה אם במקום שאין כל עבודה דוחה י"ט כל אוכל נפש דוחה י"ט, מקום שמקצת עבודה דוחה שבת אינו דין שיהא מקצת אוכל נפש דוחה את השבת, תלמוד לומר אשר יאכל לכל נפש, מקצת עבודה דוחה את השבת ואין מקצת אוכל נפש דוחה את השבת. ופירוש מקצת עבודה, כגון חובת היום תמידין ומוספין, ואין כל עבודה דוחה י"ט נדרים ונדבות או עולת נדבה. אבל מקצת אוכל נפש לא נתברר לי פירושו, אלא שירמוז למה שאמרנו, שהבא בטורח גדול בדומה לעבודה יהיה בכלל איסור והבא בנקל כמנהגו של אדם לעצמו יהיה מותר. או מקצתו כדי חייו, וכולו תבשילין מרובין לתענוג. והכלל במלאכת עבודה שהוא להתיר אוכל נפש:

רשב"ם שמות פרשת ויקהל פרק לה פסוק ג

(ג) לא תבערו אש - לפי שבימים טובים כת' אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, שם הותרה הבערת אש לאפות ולבשל, אבל בשבת כת' את אשר תאפו אפו, מבעוד יום, ואת אשר תבשלו בשלו, לכך מזהיר כי בשבת לא תבערו אש למלאכת אוכל נפש וכל שכן שאר מלאכות שאסורין אפילו ביום טוב. ולקטורת, לצורך קטורת תביאו הסמים:

אבן עזרא שמות פרשת ויקהל פרק לה פסוק ג

(ג) לא תבערו בעבור שהזכיר ביום הראשון ובשביעי בחג המצות כל מלאכה לא יעשה בהם (שמות יב, טז) להתיר אוכל נפש, אמר עתה בשבת לא תבערו אש לאפות לחם ולבשל בשר, כי האש צורך לכל מאכל. והגאון רב סעדיה חבר ספר נכבד תשובות על החולקים על קדמונינו על נר שבת:

דעת זקנים מבועלי התוספות שמות פרשת ויקהל פרק לה פסוק ג

(ג) לא תבערו אש. הזהירה תורה על ההבערה טפי משאר מלאכות מפני שאינה נראית כל כך מלאכה ושמה יאמרו לא נעשה מלאכה אבל נבעיר האש ונזמין הכל כדי לעשות בזה ובכסף מיד לאחר השבת לכך נאמר לא תבערו. ובמסכת שבת נחלקו רבותינו איכא מאן דאמר הבערה ללאו יצאתה ואיכא מאן דאמר לחלק יצתה:

תוספות מסכת ביצה דף יב עמוד א

ה"ג רש"י אלא מעתה לפלגו באבנים ומדלא מיפלגי באבנים ש"מ וכו' - והכי פירושו אלא מעתה דב"ה לית להו אסור הוצאה לפלגו בטלטול אבנים ולשמעין רבותא דלית להו בהן אסור הוצאה דהא לא נאסר בשום דבר טלטול אפי' דבר שמלאכתו לאסור וגם אינו צורך י"ט כלל אלא גזרה שמא יוציא כדאיתא בהדיא פרק כל הכלים (שבת דף קכד:) ואפי' דבר שהוא צורך יום טוב כגון כלי הצריך לו היה ראוי לאסור גזירה שמא יוציא אלא שאין גוזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה ומדלא קמפלגי באבנים שמע מינה בהוצאה וכו' דב"ה סברי מתוך וא"ת כיון דב"ה אית להו מתוך אמאי אין מתירין אפי' טלטול אבנים וכל דבר אפילו אינו צורך יום טוב ויש לומר דודאי אין ה"נ דמדאורייתא הואיל והותרה הותרה לגמרי אלא רבנן גזור על דבר שאינו צורך יום טוב דכיון דעיקר הוצאה נאסרה יש לאסור בדבר שאין לצורך יום טוב כלל ע"כ פי' רש"י ולא רצה לגרוס כמו שיש בספרים אלא מעתה הוציא אבנים לב"ה ה"נ דלא מחייב מלקות דא"כ הוה מסיק לפי' זה הוציא אבנים לב"ה דחייב ורש"י קים ליה דב"ה סבירא להו הואיל והותרה הותרה לגמרי אלא רבנן הוא דגזור בדבר שאינו צורך יום טוב כלל וקשה חדא דאמר' בפסחים (דף מו:) האופה מיו"ט לחול לוקה ולא אמרינן מתוך וכו' ואפילו לרבה דלא לקי היינו מטעם הואיל ואי אתרמי ליה אורחים אבל מטעם מתוך לא קאמר ועוד דמוחק גירסת הספרים לכן נראה לפר' דגרסי' כגירסת הספרים אלא מעתה הוציא אבנים לב"ה ה"נ דלא מחייב פי' מדאורייתא מלקות וכ"ת ה"נ א"כ לפלגו באבנים אלא ודאי מדלא קמפלגי וכו' ודוקא בהוצאה שיש בה צורך יום טוב קצת אמרינן מתוך שהותרה לצורך יום טוב דכל אוכל נפש מותר הותרה נמי שלא לצורך אוכל נפש הואיל ואיכא צורך מקצת שיש צורך יום טוב אבל שלא לצורך יום טוב כלל ודאי דאסור מן התורה כגון אופה מיו"ט לחול ומוציא אבנים דליכא לא צורך נפש ולא שמחת יום טוב חייב מדאורייתא וכי פליגי ב"ש וב"ה בדברים שאינן לצורך אוכל נפש ואיכא בהן צורך יום טוב קצת כגון קטן למולו דהמצוה נקראת צורך יום טוב ולולב לצאת בו וס"ת לקרות בו וכן פי' רבינו חננאל אבל ליתא פירושן דלאו דוקא קטן למולו דה"ה שלא למולו דשרי גם טיול דהא אשכחן נמי דמשחקין בכדור שקורין פלוט"א בלע"ז ביום טוב ברה"ר אף על גב דליכא אלא טיול וא"ת השוחט עולה מה צורך יש לו בה יש לומר דהכא נמי איכא שמחת יום טוב שלא יהא שלחנך מלא ושלחן רבך ריקן כדמוכח לקמן (דף כ:).

ר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף ב עמוד ב

המוצא חמץ ב"ט כופה עליו את הכלי. דהא לא חזי לטלטולי ולאפוקי ומיהו בבל יראה לא עבר דהא בטליה בלביה מאתמול דאמר' לקמן הבודק צריך שיבטל בלבו אלא משום שלא ישכח ויאכלנו כופה עליו את הכלי ולמוצאי י"ט שורפו ובי"ט לא מצי למשרפיה אף על גב דקיי"ל (ביצה יב א) מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך הני מילי היכא דאיכא צורך היום קצת אבל הכא ליכא דהא נפק ידי חובתיה בבטול:

מהר"ם חלאווה מסכת פסחים דף ו עמוד א

אמר רב יהודא אמר רב המוצא חמץ ביום טוב כופה עליו את הכלי. י"מ דהכ' בשבטלו דתו לא עבר בב"י ובבל ימצא וליכא אלא משום דלמא אתו למיכל מניה ובכפיית כלי סגי. אבל כשלא בטלו כיון דאיכא משום בל יראה ובל ימצא שריף ליה. ולא מחוור לי כלל דאפילו לא בטלו נמי דמצוה לשורפו אין שורפין אותו ביום טוב וקדשי' יוכיחו דכתיב ושרפת את הנותר באש ואפי"ה קיימ"ל דאין שורפין קדשים ביום טוב. ור' עקיבא נמי דאית לי' דאין ביעור חמץ אלא שריפה ומצוה לשרפו אמר לעיל דאין שורפין ביום טוב. ואף על גב דמפרש לעיל טעמיה דר' עקיבא משום דלא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ואלו אנן קיימ"ל כב"ה דאית להו מתוך בפ"ק דביצה מסתברא לי דההיא דר' עקיבא ל"פ אדידן דהיאך אפשר דשביק ב"ה ועביד כב"ש אלא ה"ק רבא וש"מ דב"ה לא אמרי מתוך אלא בדבר שיש בו צורך היום. וכדתנן התם ב"ש אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לר"ה וב"ה מתירין. ואמרינן בגמרא דהוצאת אבנים כולי עלמא לא פליגי דאסור משום דלית בהו צורך היום ואף על גב דאמרינן התם תני תנא קמיה דר' יוחנן המבשל גיד הנשה ביום טוב ואכלו לוקה חמש ומפרש ואזיל אמאי לוקה ומפרש חדא משום הבערה וא"ל ר' יוחנן לתנא פוק תני לברא הבער' אינה משנה ואם תמצא לומר משנה ב"ש היא דאמרי לא אמרינן מתוך דאלמא אפילו הבערה לצורך הגיד חשיב הבערה לצורך ואף על גב דאסור באכילה ובהנאה שאני התם דההבערה מיהא שריא ולצורך עביד לה אלא דבתר הכי איגלי ליה איסורא מה שאין כן הכא דההבער' גופ' אסורה בהנאה דאי לא תימא הכי תקשי ליה לר' יוחנן דשלא לצורך כלל לא שרו ב"ה אלא ודאי כדאמרן. וכי תימא א"כ מאי קא מבע"ל בפ' במה מדליקין גבי אין שורפין קדשים ביום טוב מה"מ ולמה לי קרא תיפוק לי דליכא למימר ביה מתוך הא כתיבנא ליה התם דהוה ס"ד דמאן דבעי לה דיו"ט לא תעשה גרידא וליתי עשה דשריפה ולדחי לא תעשה דיו"ט עד דפריש ליה דיו"ט עשה ולא תעשה הוא.

חידושי הריטב"א מסכת פסחים דף ה עמוד ב

ושמע מינה לא אמרין מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. כתב עוד ז"ל שלא לצורך אוכל נפש והוא צורך יום טוב, כדמוכח במסכת יום טוב (ביצה י"ב א') ובכמה דוכתי, ודין הוא, דאי לא לבית הלל (שם) כולו מלאכות שריין במתוך, והכא נמי כיון שהיא מצוה (שסמכה) [שזמנה] ביום טוב חשיב למישרי במתוך דהוי כלולב לצאת בו וס"ת לקרות בו, ומיהו השתא דקי"ל דביעור בי"ד היכא דעבר ולא ביטל ולא בדק אין לו לשורפו ביום טוב, דכיון דהגיע [ה]מצוה קודם הוי כמילה שלא בזמנה שאינו דוחה יום טוב, וכן הוא בפירוש בירושלמי דשבת (ע"ש פ"ב ה"א), וכן הצעתי לפני מורי הרב והרשב"א והודו לדברי, ושלא כדעת רבים, הלכך כל כיוצא בזה מוציאו כלאחר יד או על ידי גוי דשריין ליה שבות דרבנן שלא יעבור עליו, ולא סגי הכא שיכפה עליו את הכלי כדלקמן (ו' א'), דהוא למי שביטל, וכן הורו רבותי, עכ"ל ז"ל.

תוספות מסכת כתובות דף ז עמוד א

מתוך שהותרה לצורך - פירוש לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך אוכל נפש ובלבד שיהא צורך הנאת היום או צורך קיום מצוה ביום טוב כההיא דהוצאת קטן למולו וספר תורה לקרות בו ולולב לצאת בו (ביצה דף יב). אבל שלא לצורך היום כלל לא כמו הוצאת אבנים דמיחייב והאופה מיו"ט לחול לרב חסדא דאמר לוקה (שם דף כא). משום דלית ליה הואיל ושחיטת עולת נדבה דשרי לב"ה (שם דף כ:) היינו משום שלא יהא שלחנך מלא ושלחן רבך חסר ומוצא חמץ בתוך ביתו דאמרין בפ"ק דפסחים (דף ו. ושם) דכופה עליו כלי ולא שריין לשורפו משום מתוך היינו משום דאסור לשורפו מדרבנן משום מוקצה דאסור לטלטלו אבל אין לומר דאיירי כשביטלו דמכל מקום מדרבנן מצוה לשורפו והוי צורך היום דבמצוה דרבנן נמי שריין היכא דאיכא למימר מתוך

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ג הלכה ח

לפיכך אם לא ביטל קודם שש ומשש שעות ולמעלה מצא חמץ שהיה דעתו עליו והיה בלבו ושכחו בשעת הביעור ולא ביערו הרי זה עבר על לא יראה ולא ימצא שהרי לא ביער ולא ביטל, ואין הבטול עתה מועיל לו כלום לפי שאינו ברשותו והכתוב עשהו כאילו הוא ברשותו לחייבו משום לא יראה ולא ימצא, וחייב לבערו בכל עת שימצאו, ואם מצאו ביום טוב ט כופה עליו כלי עד לערב ומבערו, ואם של הקדש הוא אינו צריך לכפות עליו כלי שהכל פורשין ממנו.

הגהות מיימוניות הלכות חמץ ומצה פרק ג הלכה ח

[ט] ואם תאמר יבערנו במקומו דהא א"ל לר"י מתוך שהותרה הבערה לצורך וכו' בפרק קמא דכתובות י"ל הכא מיירי שבטלו ולא עבר עליו משום בל יראה ובל ימצא אף אם לא יבערנו ואנן בעינן שתהא הבערה לצורך קצת בשם ריב"א וחולק על העמוד, ע"כ:

כסף משנה הלכות חמץ ומצה פרק ג הלכה ח

[ח] ואם מצאו ביום טוב כופה עליו כלי וכו'. הקשו בהגהות יבערנו במקומו והא אית ליה לר' יהודה מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ותירצו דהכא איירי בשבטלו. ולדעת ה"ה שכתב דאפילו לא ביטל עסקינן י"ל שכשהתירו הבערה שלא לצורך ה"מ בשיש צורך היום קצת וכו"ת הא איכא צורך היום כיון דאיכא מצוה ליתא דהא שריפת קדשים מצות עשה ואינו דוחה יום טוב ועוד דהא אמרין בספ"ק דכתובות (דף ז'). דלא אמרין מתוך אלא בהנאה השוה לכל נפש פי' לכל גוף אדם והכא ליכא הנאה לשום גוף. והתוס' פ"ק דכתובות תירצו דלעולם בשלא בטלו ומאי דלא שריין לשורפו משום מתוך היינו טעמא משום דאסור לשורפו מדרבנן משום מוקצה דאסור לטלטלו וקשה לי על דבריהם וכי משום איסורא דרבנן שריין ליה להשהותו ולעבור עליו בבל יראה ובל ימצא. וי"ל דחכמים עשו חיזוק לדבריהם ועוד דאילו לעבור על איסור מוקצה צריך קום עשה ולעבור על בל יראה בשב ואל תעשה הוא ורצונו היה לבערו אלא שחכמים אסרוהו אינו עובר עליו דלא אמרה תורה בל יראה ובל ימצא אלא כשברשותו היה לבערו ואינו מבערו אבל אם הוא אנוס לא וזה אנוס הוא. והר"מ תירץ דלא שריין לטלטלו משום דבעידנא דמטלטל ליה לא מקיים מצות תשבתו:

רש"י מסכת פסחים דף מו עמוד א

משנה. כיצד מפרישין חלה בטומאה - שנטמאת העיסה, ושוב אין חלה הניטלת ממנה ראויה לאכילת כהן, כיצד מפרישין אותה ביום טוב של פסח, הרי אין יכול לאפותה - מאחר שאינה ראויה לאכילה, ולשהותה לשורפה לערב אי אפשר שלא תחמיץ, ולשורפה או להאכילה לכלבים - אי אפשר, שאין שורפין קדשים ביום טוב.

רש"י מסכת ביצה דף כז עמוד ב

משנה. חלה שנטמאה - אינה ראויה לכהן היום - דהא באכילה אסורה לעולם, ובהסקה או לתתה לכלבו ביום טוב - אסור, דאין מבערין קדשים טמאים מן העולם ביום טוב, ואפילו על ידי אכילת בהמה, דקימא לן שאין שורפין קדשים ביום טוב, ולא תימא דוקא שריפה משום דהבערה שלא לצורך היא, דהא אין מדליקין בשמן שרפה ביום טוב - הבערה לצורך היא, דהדלקת נר ביום טוב - לצורך אכילה היא ומותרת, אפילו הכי - בשמן שרפה לא, והוא שמן תרומה שנטמאת דגזרת הכתוב היא שאין קדשים טמאים מתבערים ביום טוב, דרחמנא אחשבה להבערתן, דכתיב באש ישרף (ויקרא ז), הלכך מלאכה היא.

פני יהושע מסכת פסחים דף ה עמוד א

בפירש"י בד"ה ראשון דמעיקרא משמע בלאו רומיא דקרא כו' עכ"ל. כוונתו בזה דודאי לרבי יוחנן כו' איצטריך נמי ילפותא דאך חלק דלא נימא מצפרא ואיצטריך נמי ילפותא דביום כתיב אלא דלא איצטריך למילף מרומיא דקרא, והא דלא פרש"י כן לעיל מיניה בילפותא דתנא דבי ר"י משום דהתם איכא למימר דתנא דבי רבי ישמעאל אית ליה נמי רומיא דקראי דאל"כ נהי דאשכחן די"ד נקרא ראשון מ"מ ניחא טפי לאוקמי בט"ו דנקרא טפי ראשון אלא על כרחך דארומיא דקרא סמיר, מיהו לא סגי ליה בכל הנך ילפותא דלעיל דאכתי אי לאו די"ד נקרא ראשון לא הוי מפקינן קרא מפשטא וע"כ הוי מתוקמא לליל ט"ו משום דהקישא לא משמע ליה להכי כדפרישית לעיל דאיכא למימר אדרבה היקישא לאידך גיסא משא"כ הכא בדרב נחמן בר יצחק דאמר ראשון דמעיקרא משמע ולא ניחא ליה בהאי דתנא דבי רבי ישמעאל דקאמר דאשכחן י"ד דנקרא ראשון להא מילתא דפסח גופא, אלא על כרחך דתנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרשא דרומיא דקראי וא"כ לא סגי ליה נמי בתנא דבי רבי ישמעאל לחוד דהא ט"ו נמי נקרא ראשון משו"ה מייתי ראשון דמעיקרא דלא שייך לאוקמי כלל בט"ו דא"כ הראשון למה לי כדמסיק בסמוך וממילא אתי שפיר הא דמקשה הש"ס אלא מעתה ואי ס"ד דתנא דבי רבי ישמעאל נמי ארומיא דקרא סמיר לא הוה מקשה מידי, כן נראה לי ודו"ק:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כד עמוד ב

גמרא. מאי טעמא? - לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב. מנהני מילי? - אמר חזקיה, וכן תנא דבי חזקיה: אמר קרא ולא תותירו ממנו עד בקר והנתר ממנו עד בקר, שאין תלמוד לומר עד בקר, מה תלמוד לומר עד בקר - בא הכתוב ליתן לו בקר שני לשריפתו. אב"י אמר: אמר קרא עלת שבת בשבתו - ולא עולת חול בשבת, ולא עולת חול ביום טוב. רבא אמר: אמר קרא הוא לבדו יעשה לכם, הוא - ולא מכשירין, לבדו - ולא מילה שלא בזמנה, דאתיא בקל וחומר. רב אשי אמר: (שבת) שבתון - עשה, והוה ליה יום טוב עשה ולא תעשה, ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה.